

Asia: VN/31658/2024

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta annetun lain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksesta.

Jos organisaationne toimii tekoälyjärjestelmien markkina-valvontaviranomaisena, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.7. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksesta

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua.

Esityksessä säädettäisiin tekoälyn sääntelyn testiympäristön perustamisesta kansallisesti, siihen liittyvistä viranomaistehtävistä ja menettelyistä. Lisäksi esityksessä säädettäisiin muun muassa toimivaltaisten markkina-valvontaviranomaisten tehtävistä vastata eräiden suuririskisten tekoälyjärjestelmien testauksesta todellisissa olosuhteissa sääntelyn testiympäristön ulkopuolella.

Tekoälyasetuksen 3 artiklan 55 kohdan mukaan ”tekoälyn sääntelyn testiympäristöllä” tarkoitetaan toimivaltaisen viranomaisen perustamaa hallintoa ke-hystä, joka tarjoaa tekoälyjärjestelmien tarjoajille tai mahdollisille tarjoajille mahdollisuuden kehittää, kouluttaa, validoida ja testata tarvittaessa todellisissa olosuhteissa innovatiivista tekoälyjärjestelmää testisuunnitelman mukaisesti rajoitetun ajan viranomaisvalvonnassa. Sääntelyn testiympäristö olisi avoin kaikille tekoälyjärjestelmille, joihin kohdistuvat tekoälyasetuksen vaatimukset.

Työ- ja elinkeinoministeriön 19.5.2025 järjestämässä sidosryhmätilaisuudessa esitetyn perusteella sääntelyn testiympäristöön voivat osallistua myös kunnat, jos ne täyttävät kelpoisuus- ja valintakriteerit. Komissio antaa täytäntöönpanosäädökset testiympäristöjen yksityiskohtaisista järjestelyistä ja toiminnasta, mukaan lukien osallistujien kelpoisuus- ja valintaperusteista tekoälyn

sääntelyn testiympäristöön osallistumiseksi. Tekoälysäädöksen 62 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on annettava pk-yrityksille, myös startup-yrityksille, ensisijainen pääsy tekoälyn sääntelyn testiympäristöihin, jos ne täyttävät kelpoisuusvaatimukset ja valintaperusteet. Vaikka ensisijainen pääsy ei sulje pois muiden kuin pk-yritysten pääsyä tekoälyn sääntelyn testiympäristöön edellyttäen, että myös ne täyttävät kelpoisuus- ja valintaperusteet, on tärkeä varmistaa, että myös julkisen sektorin organisaatiot, kuten kunnat pääsevät käytännössä hyödyntämään sääntelyn testiympäristöä. Tarpeen olisi myös selkeyttää, minkälaista neuvontaa ja ohjausta tarjoajat ja käyttöönottajat voivat saada, kun kyse on todellisissa olosuhteissa testaamisesta sääntelyn testiympäristön ulkopuolella.

Kunnat toimivat useimmissa tapauksissa tarjoajan roolin sijaan käyttöönotta-jan roolissa. Tekoälysäädöksen 62 artiklassa säädetään tarjoajia ja käyttöönottajia, erityisesti pk-yrityksiä koskevista toimenpiteistä, jotka liittyvät esimerkiksi toimijoiden tukemiseen asetuksen velvoitteiden noudattamisessa. Tältä osin Kuntaliitto kantaa huolta valvontaviranomaisten, etenkin kuntien kannalta tärkeässä roolissa olevan tietosuojavaltuutetun (TSV), riittävästä resursoinnista tehtäviinsä liittyen. TSV:n toiminnan riittävä resursointi on tärkeää erityisesti tarvittavan etukäteisen ohjauksen ja neuvonnan näkökulmasta. Vastuullinen tekoälyjärjestelmien käyttöönotto suuntaa viranomaistehtäviä varsinaisesta valvonnasta ohjaukseen ja neuvontaan.

Kuntien kannalta haasteeksi on jo aikaisemmin muodostunut, että henkilötietojen käsittelyyn liittyvää ohjausta ja neuvontaa ei ole ollut riittävästi saatavissa ja että TSV on ollut tiukasti sidottu valvontaan. Kunnissa käyttöönotettavat ja kehitettävät tekoälyjärjestelmät edellyttävät monesti jonkun asteista henki-lötietojen käsittelyä, ja tekoälyn mahdollisuuksien hyödyntämiseksi kunnissa on pystyttävä varmistumaan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. Tämä on näkökulma, joka tulee huomioida tekoälyyn liittyvää neuvontaa toteuttaessa ja neuvontaa resursoidessa.

Toive siitä, että TSV:tä olisi mahdollista kuulla nykyistä useammin suunnitellun henkilötietojen käsittelyn osalta, on noussut esiin myös tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistusta koskevassa oikeusministeriön koordinaatioryhmän väliraportissa (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:25, s. 59–60). Tarpeellisenä pidettäisiin sitä, että TSV:llä olisi resursseja neuvoa ja tukea rekisterinpitäjiä tietosuojasääntelyn soveltamisessa ja että TSV tuottaisi enemmän myös kansallisesti linjaavaa ohjeistusta. Tarve on yksityiskohtaisemmalle ohjaukselle kuin mitä TSV yleensä antaa esimerkiksi verkkosivujen tai puhelinneuvonnan kautta. Kuntaliitto ehdottaakin arvioitavaksi, voisiko perustettua sääntelyn testiympäristöä käyttää laajemminkin kuin pelkästään tekoälyyn, eli myös yleisesti yksityiskohtaisemman tietosuojaan liittyvän ohjauksen ja neuvonnan saamiseksi.

Jormanainen Jaana
Suomen Kuntaliitto ry